

MAKALE / ARTICLE:

SIYASETÇİ VE BÜROKRAT SÖYLEM ANALİZİYLE KÜLTÜREL DİPLOMASİ KAVRAMI*

THE CONCEPT OF CULTURAL DIPLOMACY SPEECH ANALYSIS FROM POLITICAN AND BUREAUCRAT

Mehmet ÜLKER**, Şaban ÇOBANOĞLU***, Özkan ÇAKMAK****

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye özelinde, kültürel diplomasi kavramı tanımlanmıştır. Bunun için siyasetçi ve bürokrat söylemlerinin analizinden faydalanılmıştır. Nitel araştırma temelli bir çalışmadır. Doküman analizi, içerik, kategori ve değerlendirici analizi gibi yöntemlerden faydalanılmıştır. Doküman analizi sürecinde; diplomasi sistemi ve kültürel diplomasinin akademik arka planı ortaya konulmuştur. Daha sonra araştırma amacına yönelik söylemler derlenmiştir. Söylemler; kültür diplomasisiyle ilişkili tarafların açıklamalarından seçilmiştir. Açıklamalara; kurumsal basılı materyal ve internet ile medya mecralarından ulaşılmıştır. Bunların analiziyle; sonuç, yorum ve önerilere ulaşılmıştır. Tüm bunlarla üç ayrı kültürel diplomasi kavramının tanımı elde edilmiştir. Bunlardan birisine göre kültür diplomasisi: Kültür, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, sanat ve tarih birikimlerinin, karşılıklı etkileşimini esas alan; tanışma, dostluk ve gönül köprüleri inşa etme ile sonuçlanması beklenen faaliyetler bütünüdür.

Anahtar Kelimeler: Kamu diplomasisi, Yunus Emre Enstitüsü, Kültürel Diplomasi, Söylem Analizi.

* **Teşekkür:** Bu çalışmanın bulgu, analiz ve değerlendirme sürecindeki katkılarından dolayı *Slaveya Nedelcheva* ve *Filiz Pasoma*'ya teşekkür ederiz.

** Dr., Priştine Yunus Emre Enstitüsü, mehulker@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, scobanoglu@fsm.edu.tr

**** Uzman, Yunus Emre Enstitüsü Başkanlığı, ozkan.cakmak@yee.org.tr

ABSTRACT

The concept of cultural diplomacy has been identified by in this study. Therefore, political and bureaucratic speech analysis have been used. It is based on qualitative research. Analyses were based on documents, content, category and evaluative methods. Academic background diplomatic system and cultural diplomacy were revealed while processing the documents. Furthermore, study related to speeches have been compiled. Speeches have been chosen from the parts related to cultural diplomacy. Descriptions are created from the institutional printed materials gotten from internet and media channels. Through their analyses; conclusion, comment and suggestions are achieved. With all these, three distinct cultural diplomacy concept definitions are obtained. According to one of them, cultural diplomacy: cultural, teaching Turkish as a foreign language, art and history accumulations, in total, expected to an end in mutual interaction, encounter, friendship and building bridges of love.

Keywords: Public Diplomacies, Yunus Emre Institute, Cultural Diplomacy, Speech Analysis.

1. GİRİŞ

Karşılıklı olarak etkileşim içinde bulunan unsurların, tasarlanan amaçları gerçekleştirmek için bir bütün meydana getirecek şekilde organize edilmesi işine sistem denir (Sezgin, 1994 akt. Yalın 2008, s. 8). Sistemler bir kısım olay ve gelişmelerin etkisiyle ve zamanla farklılaşır. Bu farklılaşma, sistemi oluşturan unsurlar arasında veya başka sistemler ile onların unsurları arasındaki etkileşimin bir sonucudur. Farklılaşma ise yenileşme, değişme veya dönüşüm olarak kendini gösterir. Diplomasiyi de bir sistem olarak ele alırsak onun da farklılaştığını görürüz. Diplomasinin tanımları arasında şunlara da yer vermek mümkündür: “Devletlerin yöneticileri arasında meydana gelen uluslararası iletişim sürecidir” (Arslan, 2014, s. 24). “Başka bir ülkede müzakere önceliğine dayanan nüfuz etme hareketidir” (Griffiths, O’Callaghan ve Roach, 2014, s. 80). “Bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmî ilişkilerin gerçekleştirilmesinde uygulanan zekâ ve zarafettir” (Yılmaz, 2012, s. 190). Diplomasî sisteminde, genel boyutuyla en önemli farklılaşmanın; geleneksel diplomasiden kamu diplomasisine geçiş olduğu kabul edilir. Bunun dışında Armitage ve Nye (2007, s. 55) üçüncü bir güç evredini ele alır. Bu evreyi “akıllı güç” olarak adlandırırlar. Onlara göre akıllı güç; “katı güçten yumuşak güce giden farklılaşma dönemini temsil eder ve diplomasî sisteminin yeni bir evresidir”. Alandaki bazı uzmanlar ise bunun; “11 Eylül saldırılarından sonra, diplomatik uygulamaların yetersiz kalmasının bir yansıması olarak ABD’de ortaya çıktığını” bildirirler. Onlara göre, “akıllı güç; katı güç ile yumuşak gücün harmanlanmasından oluşmuş bir diplomasi stratejisidir”. Bu evre göz ardı edildiğinde

geleneksel diplomasiden kamu diplomasisine geçiş ile ortaya çıkan farklılaşmanın; yenileşmeden daha fazla “değişim” (Kurtuluş, 2014, s. 15; Tomic, 2011, s. 67) veya “dönüşüm” (Kalın, 2011, s.5) şeklinde de ifade edildiği görülür.

Soğuk savaş dönemini temsil eden “geleneksel diplomasi” (Ekşi, 2014, s. 86; Tomic, 2011, s. 67; Snow 2009, s. 9) veya “katı yaklaşımlı diplomasi” (Signitzer ve Coombs, 1992, s. 140) dönemidir. “Kamu diplomasisi” (Ekşi, 2014, s. 86; Kalın, 2011, s. 5) dönemi ise; “güncel diplomasi anlayışı” (Snow, 2009, s. 10), “esnek yaklaşımlı diplomasi” (Signitzer ve Coombs, 1992, s. 140) ve “kültürel diplomasisi ve kamu diplomasisi” Tomic (2011, s. 67) ifadeleri ile de anılır.

Diplomasi sistemi farklılaşmasındaki en temel unsurlardan biri olan “güç” kavramının, başka yansımaları da vardır. Bu farklılaşma, kendi ve diğer sistemler ile onların alt unsurları arasındaki etkileşim şeklinde kendini gösterir. Diplomasi biriminde bir anlamda “karşılıklı bağımlılık teorisi” ile açıklanır. Karşılıklı bağımlılık teorisi “uluslararası aktörlerin birbirleri ile olan etkileşimleri neticesinde meydana gelen denge durumu” (Keohane ve Nye, 2007, s. 221) üzerine kurgulanır. Güç kavramının geleneksel diplomasideki yansıması “katı kuvvet” (Nye, 1990, s. 94) ifadesi ile ele alınır. Kamu diplomasisinde ise Kurtuluş, (2014, s. 58)’de belirtildiği gibi kimi yazarlar ve Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü tarafından da “ince güç” kavramı ile” kullanıldığı bildirilir. “Yumuşak güç” (Kalın, 2011, s. 9; Nye, 1990, s. 94)’de, “yeni kamu diplomasisi” (Cull, 2011, s. 11) ve “diyalog-tabanlı diplomasi” (Riordan, 2005, s. 187)’de kullanılmaktadır.

Güç kavramının geleneksel diplomaside, “askeri güç kapasitesi” (Snow, 2009, s. 11)’nden ve kamu diplomasisinde “kamuoyu odaklı” (Ekşi, (2014, s. 86) diplomasi algısı üzerinden yürüdüğü ele alınır. Bir başka ifade ile geleneksel diplomasinin “devletten, devlete” (Ekşi, 2014, s. 86; Walter, 2007, s. 37) veya “hükûmetten, hükûmete ve resmî ilişkiler” Snow (2009, s. 11) ile yapıldığı bildirilir. Kamu diplomasisinde ise “devletten-halka ve halktan-halka” (Kalın, (2011, s. 11) yöneldiği ele alınır. Bunun “devlete ve halka” (Ekşi, 2014, s. 86; Snow, 2009, s. 11), “hükûmetten-halka ve halktan-halka” (Snow, 2009, s. 11) ve “hükûmet ile yabancı bir halkla veya uluslararası topluma” (Heller ve Person, 2009, s. 225) yönelik yapıldığını da bildirenler vardır.

Kamu diplomasisi kavramı ilk defa 1965 yılında üretilmiştir (The Edward R. Murrow Center, akt. Kurtuluş, 2014, s. 82). Kamu diplomasisi şöyle tanımlanmaktadır: “Normlar ile kurumlar aracılığıyla kendilerini takip etmeleri için diğerlerini ikna etmeye veya razı

etmeye çalışma işidir” (Cull, 2010, s. 15). “Halkı anlamak, bilmek ve ona etki etmektir” (Manheim, 1993, akt. Kalın, 2011, s. 23). “Bir ulusun düşüncelerini, hedeflerini, ideallerini, güncel politikalarını, kurumlarını ve kültürünü yabancı ülkelerin kamuoylarına anlatma amacıyla uygulanan politikadır” (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2015). “Uluslararası bilgi ve kültür programıdır” (Walter, 2007, s. 45). “Bir hükûmetin yabancı bir halkla ya da uluslararası toplumla kurduğu iletişim sürecidir” (Heller ve Person, 2009, s. 225).

Yumuşak güç faaliyetlerinin amaçlarından birisi, “yapılan çalışmalar neticesinde toplumlara kendimizi iyi bir şekilde ifade ederek ilgili toplum nezdinde çekiciliği sağlayabilmektir” (Arslan, 2014, s. 74). Bu çekiciliğin marka kimliği üzerinden de aktarılacağı ele alınır. “Marka diplomasi” kavramını Leonard ve arkadaşları, “Son yirmi yıldır uluslararası kimliğin tüketicilere aktarılmasını sağlayan en önemli kanallardan birisidir” (Leonard, Steead ve Swewing, 2002, s. 65-67) olarak ele alır.

Diplomasi sistemi, kamu diplomasisi dönemindeki, amaçlarına ulaşmak için seçilen roller “kültür, siyasi değerler ve dış politika” (Nye, 2007, akt. Kurtuluş, 2014, s. 28) olmak üzere üç unsur ile açıklanır. Bu unsurlardan kültür; “diğerlerine çekici geldiği müddetçe”, siyasi değerler; “devletin evinde ve dışarıda bu değerlere uygun davrandığı müddetçe” ve dış politika ise “meşru ve etik bulunduğu sürece geçerlidir”. Leonard (2002, s. 10-11)’a göre kamu diplomasisi döneminde, diplomasi sisteminin amaçlarına ulaşmak için seçtiği roller “politik-askeri, ekonomik, sosyal-kültürel” unsurlar üzerine kurgulanmıştır. Arslan (2014, s. 46-54)’nda “kültür, siyasi değerler, hükümet politikaları ve dış politika” olmak üzere dört ayrı unsurun icra edildiği şekli ile açıklanmıştır.

Kamu diplomasi uygulamaları sürece dayalıdır. Bu süreç; “Günlük, stratejik ve uzun süreli” (Nye, 2008, s. 97-102) dönemlere yayılır. “Günlük iletişim dönemi, medyaya açık olmak ile ilişkilidir. Verilecek mesajın sürekli ve tutarlı olması ise stratejik iletişim dönemi ile ilişkilendirilmeye çalışılır. Uzun süreli iletişim döneminde ise ilişkilerin geliştirilmesi konusundaki süreç yönetilir”. Bu süreç Leonard, (2002, s. 10-11)’e göre “Reaktif, önleyici ve inşacı” dönemler şeklinde açıklanır. “Reaktif” adı ile ele alınan ilk dönem “kısa dönemli iletişim biçimini temsil eder ve saatler veya haftalarla ilişkilidir”. “Önleyici” ifadesinin temsil ettiği ikinci dönem ise “orta dönemi kapsayan iletişim biçimini temsil eder” ve “aylar” dönemi ile ilişkilidir. İnşacı adı ile ele alınan üçüncü dönem ise “yıllar” dönemi olarak ele alınır.

Kamu diplomasisinin temel prensipleri; “devletin politika ve aktiviteleri, resmi kanal ve araçları” (Kalın, 2011, s. 11) üzerine kurgulanır. Hedef kitlesinin ise; “hükümetler, sivil toplum örgütleri ve bireyler arasındaki işbirliğiyle” (Riordan, 2005, s. 192) ilişkili olduğu açıklanır. Bu ilişkinin; “devletten, topluma ve toplumdan topluma, hükümet harici aktörlerce kamuoyu ve toplum önünde gerçekleştirilen gayri resmi ilişkileri içerdiği” (Ekşi, 2014, s. 86) de bildirilir. “Kamu diplomasisi ya da yumuşak güç uygulamalarında, devletin etkin bir aktör olmasının yerine hükümet dışı organizasyonlara imkân tanınır. Uluslararası eğitim, ekonomi, ticaret vb. gibi alanlarda da destekleyici mahiyette bir görev üstlenmesi sağlandığı” (Arslan, 2014, s. 40) bildirilir. Bu boyutları ile bakıldığında kamu diplomasi araçlarına hayat vermek için resmî, resmî olmayan ve uluslar üstü organizasyonların varlığına da ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, aynı zamanda kamu diplomasisinin, toplumları birbirine bağlayan, devletlerin resmî organları ve devlet adamlarının yer aldığı resmî iletişim kanallarının varlığı dışında bir kısım iletişim kanalları ile de yürütüldüğü anlamına da gelir.

Halklar arasında yapılan kamu diplomasisi uygulamalarında; “dinleme, savunma, kültürel diplomasi, değişim diplomasisi, uluslararası yayıncılık” (Cull, 2010, s. 11-17) gibi araçlardan faydalanılır. Cull’a göre; dinleme “yabancı kamuoyu hakkında bilgi edinip veriler toplayarak dış politikadaki adımların bu bilgiler ışığında atılmasıyla ilişkilidir”. Savunma ise; “yabancı kamuoyunun zihninde, belirli bir politika, fikir veya aktörün genel çıkarlarını aktif bir şekilde düzenlemek için uluslararası iletişim faaliyetinin üstlenilmesi ile uluslararası ortamın yönetilmeye çalışması işidir”.

Kamu diplomasisinin resmî uygulamaları; “devlet adamları tarafından icra edilirken onların birlikte hareket ettiği devlet veya devlet destekli birçok organizasyonun varlığından bahsetmekte gerekir (Wiseman, 2010, s. 3). Kamu diplomasi araçlarına bu boyutta bakıldığında hükümet ve hükümet dışı organizasyonları (a) devlet kurumları, (b) değişim faaliyetleri ve eğitim programları, spor faaliyetleri, sanat faaliyetleri, ekonomik faaliyetler, (c) iletişim teknolojileri ve (d) medya iletişim ve uluslararası yayıncılık (Arslan, 2014, s. 54) olmak üzere dört alt başlıkta toplamak mümkündür. Benzer şekilde bir başka sınıflandırma ise; “sivil toplum örgütleri, araştırma merkezleri, vatandaş görüşleri anketi, medya, kanaat önderleri, üniversiteler, değişim programları, dernek ve birlikler ile çalışanların aracılığı” (Kalın, 2011, s. 11) şeklinde sıralamaktadır. Walter, (2007, s. 45)’da ise; “radyo, TV, internet, basın ve yayınlar, film, sergi, akademik

ve öğrenci değişimi, öğrenci öğretmenleri ve diğer iletişim faaliyetleri” şeklinde bir sıralama yapıldığı görülür.

Bir kamu diplomasi aracı olarak hükümet ve hükümet dışı organizasyonların, sistematik ilişkileri; “güçlü ve eş değer kişilerin karşılıklı tanınması değil; raporlama, iletişim, müzakere ile temsilin yer aldığı sistematik ilişkilerden makul bir beklentinin ortaya çıkması ile ilişkili (Wiseman, 2010, s. 3) olduğu görülür. Kamu diplomasi araçları, uzmanlık alanları da dikkate alınarak farklı adlar altında biçimlendirilerek uygulanır. Leonard, (2002, s. 10-11) bu diplomasi araçlarını beş temel uzmanlık alanına ayırır. “Sivil toplum örgütleri ile diplomasi, diaspora diplomasisi, siyasal parti diplomasisi, marka diplomasisi ve iş diplomasisi” adları ile sıralar.

“Farklı toplum ya da ülkelerin kültür diplomasi stratejilerini de farklıdır”. “Türkiye’nin kültür diplomasi stratejisi: ulusal çıkar, bölgesel itibar ve evrensel sorumluluk olguları üzerine kurguludur” (Kalın, 2012, s. 18). “Özellikle kültürel diplomasi ve insani diplomasi alanlarını öne çıkarma yolu tercih edilir” (Kurtuluş, 2014, s. 82). Kanada ve Yeni Zelanda’nın kamu diplomasi stratejisinin, Mark (2010, s. 3-7), Kanada için; “modern ekonomi ve çok kültürlülük” üzerine ve Yeni Zelanda için “Ulusal imaj ve markaları” üzerine kurgulandığı ele alınır.

Avrupa Birliği (AB), Birleşik Krallık, Çin Halk Cumhuriyeti ve Birleşik Devletlerin kültür diplomasi stratejilerini ise Kalın, (2012, s. 18)’de şöyle derlemiştir. AB kültürel diplomasi stratejisi; “AB’nin kültürel diplomasi amacına hizmet edecek şekilde, iletişim alanında kullanmak üzere tahsis ettiği önemli mali kaynaklar ile bunun AB devleti olmayanlara yönelik kullanılmasını esas alan stratejik unsurların varlığı ile ilişkilidir”. Birleşik Krallık’ın ise “üstünde güneş batmayan imparatorluk vurgusu üzerine kurguludur”. Birleşik Krallık’ın dış politikasını; “ticaret, kültür, dil, eğitim, turizm ve başarılı ve dengeli marka yönetimi gibi karışık bileşenlerle ilişkili” olduğunu açıklar. Çin Halk Cumhuriyeti için “olumlu imaj, barışçıl, kalkınmacı, güvenilir, işbirliğine açık ve yaygın nüfusa hizmet etme hedefinden” bahsedilir. Birleşik Devletlerin ise “11 Eylül’den sonrasındaki imaj ve kredibilitenin sürdürülmesi eğilimi” üzerine kurgulu olduğunu bildirir.

Kamu diplomasisi ile kültürel diplomasi arasındaki ilişkiyi şu şekillerde açıklamak mümkündür: “Kültürel diplomasi veya kültür, kamu diplomasisinin bir alt aracıdır” (Graf, 2012, s. 3). Kültür alanında ve politikalar ile yürütülen kamu diplomasisinin

özetidir (Mark, 2009: 64). Ulusal yönetim yapısı içinde kullanılan ve kamu diplomasisinin bir aracıdır (Agostinelli ve Coppi,2012: 7). Özel bir faaliyetin olumlu yansımalarıdır (Tomic, 2011: 64). Uluslar ve halkları ile karşılıklı anlayışın teşvik edilmesine yönelik; fikirlerin, bilgilerin, sanat ve diğer yönlerinin değişimidir (Cummings, 2003: 1). Kamu diplomasisi pratiklerinin, kültür kodları üzerine inşa edilmesine dayanan iletişim dili arasında bir ilişkidir” (Kalın, 2011: 11).

Kültürel diplomasi ile yapılan iş, Kalın, (2011: 11)'de “her bir ülkenin kültürel veya sosyal kodları ile değişen, genelde tarihî ve kültürel miras üzerine kurgulanan ve kendine has dil ile araçlarının kullanılması işidir”. “Başkaları üzerinde yarattığı sorumluluk ve çekicilik ile ilişkilidir” Nye (2005: 20). “Birleştiriciliği esas alan kültürel çekim kavramı etrafındaki uzlaşdır” (Arslan, 2014: 46). “Kültürün; hangi zaman ve mekân idrakiyle algılandığı ve bunun dünyaya tanıtılma gayretinde ortaya konulan uygulama biçim ile ilişkilidir” (Davutoğlu, 2013, s. 9). “Türkiye’yi bilen ve seven, Türk tarihini bilen, Türk insanına ve kültürel değerlerine sempati ile bakan entelektüel ve bürokratik bir kitle oluşturma işidir” (Develi, 2014, s. 6). “Çeşitli kurumlarla iş birliği yaparak bilimsel ve kültürel çalışmaları desteklemek, ortaya çıkan sonuçları çeşitli yayınlar vasıtasıyla dünya kamuoyuyla paylaşmak ve bu sayede dünya kültürleri arasında köprüler kurmak” (Ateş, 2018). Türkiye’nin devlet kurumları eliyle yaptığı kamu diplomasisi uygulamalarında, birçok kurumun yer aldığı görülür. Bu kurumlar; “TİKA (Türkiye Uluslararası İşbirliği ve Kalınma Ajansı), Kızılay, Turizm ve Kültür Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, TRT (Türkiye Radyo ve TV Kurumu), Yatırım Destek Ajansı ile diğer enstitülerdir” (Kalın, 2011, s. 21). Türkiye’nin kültürel diplomasi faaliyetlerini Davutoğlu, (2010)’da Yunus Emre Enstitüsünün görevleriyle açıklamaktadır: “(a) halklar arasında etkileşim, (2) aydınlar arasında etkileşim ve (3) ortak kültürel mirasın ihya edilmesi (geçmiş mirasın paylaşılması ve geleceğe nakledilmesi) yolu ile etkileşimdir”.

Kültürel diplomasi faaliyetleri temelde “Uzun dönemli çalışmalar olmalıdır. Sanat sergileri gibi çalışmalar anlık tepki almada faydalı olabilir. Ama geneli oluşturan dil faaliyetleri, kültür sanat faaliyetleri gibi çalışmaların hazır hale getirilerek, netice alınması açısından uzun bir dönemi kapsamalıdır (Cull, 2010, akt. Arslan, 2014, s. 97-98). Kültürel diplomasi faaliyetlerinde birçok araç kullanılabilir. Bunları; “seçkinlere

hitap eden biçimi ile edebiyat, sanat ve eğitim gibi üst kültür ve eğlenceye dayalı popüler kültür unsurları” (Nye, 2005, s. 20) olmak üzere iki ana başlıkla açıklanır.

“Kültürel diplomasi kavramı üzerinde mutabakata varılmış bir tanım bulunmamaktadır (Ekşi, 2014, s. 128). Bu durum belki “Bir kısım akademisyenlerin dünya politikası, dünya düzeni ve dış politikayı içeren önerileri olduğunu söylemek mümkün iken, bunlar; teorik ve metodolojik zayıflıklar da içermesi ” (Kurtuluş, 2014, s. 52) ile de ilişkilidir. Kültürel diplomasi kavramı üzerine mutabakata varılmış bir tanımın olmaması, bu bağlamda yapılacak tanımın, diplomasi sistemi için bir ihtiyaç olduğu değerlendirmesini haklı kılmaktadır. Bu süreçte cevap bulması gereken birçok soru vardır. Ancak genel boyutu ile bakıldığında kamu diplomasisi ve onun bir alt aracı olan kültür diplomasisinin temel prensiplerinin; “devletin politika ve aktiviteleri, resmi kanal ve araçları” (Kalın, 2011, s. 11) üzerine kurgulandığı görüşü ile bakıldığında mutabakat sağlanabilecek tanımın, devlet adamlarının demeç ve konuşmalarının analizi ile üretilebileceğini haklı kılmaktadır. “Devlet adamının konuşma biçimi, belagati, kitlelerle nasıl iletişim kurduğu, söylemlerinde hangi ifadeleri kullandığı, bir devletin kamu diplomasisinin önemli bileşenlerini oluşturmaktadır” (Kurtuluş, 2014, s. 84).

Yukarıda ele alınan tüm hususlara bakıldığında, kültürel diplomasi tanımının yapılması, diplomasi sistemi içindeki amacı, konumu, araçları bakımından da önemli bir ihtiyaçtır. Bunun devlet adamlarının konuşma biçimi, belagati, kitlelerle nasıl iletişim kurduğu, söylemlerinde hangi ifadeleri kullandığının tespitiyle yapılabileceği de değerlendirilmektedir. İşbu çalışma bu bütünlük içinde, Türkiye örneklemiyle bir anlamda Türkiye’nin kültürel diplomasisinin tanımının yapılması ve alandaki çalışmalara katkı sağlaması açısından yerinde olacaktır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi, türü, araştırma grubu, veri toplama araçları, geçerliği ve güvenilirliği, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi aşağıda ele alınmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Türkiye örnekleminde kültürel diplomasisi kavramı tanımını yapmaktır. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Kültürel diplomasi kavramının tanımı nedir?

- a. Siyasetçi iken kültürel diplomasi çalışmalarının içinde bulunmuş kişilerin, söylemleri analiz edildiğinde, kültürel diplomasi kavramının tanımı nedir?
- b. Bürokrat iken kültürel diplomasi çalışmalarının içinde bulunmuş kişilerin söylemleri analiz edildiğinde, kültürel diplomasi kavramının tanımı nedir?
- c. Araştırmacılara göre kültürel diplomasi kavramının tanımı nedir?

2.2. Araştırmanın Modeli Ve Veri Toplama Araçları

Araştırmadaki veri toplama süreci; içerik, kategori ve değerlendirici (Evaluative Assertion) analizleri süreçleri ile yapılmıştır. Bir bütün olarak baktığımızda, nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

2.3. Araştırma Verilerinin Analizi

İçerik analizi, doküman analizinden elde edilen bulguların derlenmesi ile oluşturulmuştur. Kategori analizi ise, kültürel diplomasi alanında siyasetçi ve bürokrat olarak görev almış kişilerin söylemlerinin kendi içinde araştırmacılarca tasnif edilmesine dayanmaktadır. Bu kapsamdaki siyasetçi ve bürokrat söylemleri; homojen, ayırt edici ve objektif olacak biçimde, anlamlı ve bütünsel biçimleri ile (Bilgin, 2006, s. 19) kategorilere ayrılmıştır. Değerlendirici analizi ise; doküman, içerik ve kategori analizinde elde edilen bulgulara göre yapılmıştır.

Kategori analizi ve değerlendirici analizi sürecinde Bilgin (2006: 19-21) ve Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, (2008, s. 245-248)'de ele alındığı şekli ile önce söylemler; söylem sahibi, yargı terimi, içeriği, olumlu ve olumsuz olma durumu ile bunların bağlantı terimi dikkate alınarak tasnif edilmiştir.

Araştırmanın, anlaşılabilirliği ve kapsam geçerliliği için üçü bürokrat, ikisi akademisyenden oluşan beş ayrı alan uzmanı görüşünden faydalanılmıştır. Araştırmacılar tüm çalışmada, alan uzmanları ise anlaşılabilirlik ve kapsam geçerliliği sürecinde sınırlı sayıda ve rastgele seçilmiş söylem ve bulgular üzerinden görüşlerini paylaşmışlardır. Bu süreçlerde araştırmacılar ve alan uzmanları arasında, ortaya konulan tutum kelimeleri ve onun güçleri arasında anlamlı farklılık barındıran sonuçlarla karşılaşmamıştır. Küçük farklılıklar ise bir kez daha istişare edilmiştir. İstişareden sonra tutum kelimeleri ile gücü ya kabul edilmiş, ya değiştirilmiş ya da çalışmadan çıkarılmıştır.

2.4. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, söylemleri esas alınan kişiler ve söylemlerin derlenmesine kaynaklık eden yerler olmak üzere iki türdür. Buna göre söylemleri esas alınan kişiler; siyasetçi ve bürokratlardır. Söylemlerin derlenmesine kaynaklık eden yerler, söylemlere ulaşılan yazılı, basılı ve elektronik ortamlardır.

Buna göre söylemleri esas alınan siyasetçiler, siyasetçi kimliği ile Yunus Emre Enstitüsü mütevelli heyetinde başkan ve/veya üye olanlar ile yönetim kurulu başkanlığı yapmış kişilerdir. Bürokratlar ise Yunus Emre Enstitüsü başkanlık görevini icra etmiş kişilerdir.

Söylem örneklemi 45 ayrı veri kaynağından elde edilmiştir. Araştırmada yirmi üç ayrı Yunus Emre Bülteni'nden faydalanılmıştır. Bu boyutu ile araştırma örnekleminin temelini Yunus Emre Enstitüsü tarafından yayınlanan "Yunus Emre Bülteni" oluşturmaktadır. Bunun dışında internet, diğer bültenler, dergi, gazete haberi ve makale gibi mecralardaki haber veya mesajlar da derlenmiştir. Bu mecralardaki veri kaynaklarında ise mülakat, analiz, röportaj ya da konferans konuşmalarından faydalanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın amaç bölümünde yer alan sorulara yönelik elde edilen bulgu ve yorumlar aşağıdadır.

3.1. Siyasetçi İken Kültürel Diplomasi Çalışmaları İçinde Bulunmuş Kişilerin Söylemleri Analiz Edildiğinde, Kültürel Diplomasi Kavramı Tanımına Esas Olabilecek Bulgular

Araştırma kapsamında, söylemleri derlenen siyasetçiler Başbakanlık ve/veya Bakanlık yapmış kişilerdir. Bakanlar, Yunus Emre Enstitüsü mütevelli heyetinde başkanlık ve/veya üye olarak görev almış siyasetçilerdir. Yunus Emre Enstitüsü mütevelli heyet üyeleri (YEV, 2015)'de derlenmiştir. Buna göre mütevelli heyet başkanlığı Dışişleri Bakanı tarafından yerine getirilmiştir. Mütevelli heyet üyesi olarak Başbakan Yardımcısı, Kültür ve Turizm Bakanı, Maliye Bakanı ve Milli Eğitim Bakanı görev almıştır.

Bu nedenlerle, araştırma kapsamındaki bulgu ve yorumlar için söylemleri derlenen kişilerden birisi Başbakan olmuştur. Diğerleri ise Dışişleri Bakanı ve Kültür Bakanı olarak görev yapmış kişilerden olmuştur. Başbakan yardımcısı, Milli Eğitim Bakanı ve

Maliye Bakanı iken Yunus Emre Enstitüsü faaliyetlerinde görev almış bakanların, araştırmaya esas analizde kullanılabilecek söylemleri göz ardı edilmiştir. Bu nedenle bu kişiler bulgu ve yorum çalışmalarının dışında tutulmuştur.

Siyasetçi söylemleri, YEE'nin ilk yurt dışı teşkilatının kurulduğu 2009 yılından, araştırma bulgu ve yorumlarının derlendiği son tarih olan 2015 yılının Mayıs ayına kadar süren dönemde elde edilmiştir.

Araştırma analizine esas olabilecek siyasetçi ile bunların derlenmiş söylemleri, bulgu ve yorumlara esas olabilecek söylem sayıları Tablo-1'de yer almaktadır. Analiz sürecini kolaylaştırmak için bahse konu görev pozisyonlar yine Tablo-1'de görüldüğü gibi "A", "B", "C", "D" ve "E" harfleri ile kodlanmıştır.

Tablo-1: Araştırma Analizine Esas Siyasetçilerin Görev Unvanı, Kodu Ve Derlenen Söylem Sayısı Tablosu

Görevi	Kodu	Derlenen söylem sayısı
Başbakan	A	3
Dışişleri Bakanı + Başbakan	B	59
Dışişleri Bakanı	C	3
Kültür Bakanı-1	D	4
Kültür Bakanı-2	E	2
Toplam		71

Söylemleri analiz edilen siyasetçiler ile bunların görev unvanı Tablo-1'de de görüldüğü gibi beş başlıkta toplanmıştır. Bunlardan biri Başbakanlık görevini yapmış kişidir. Bulgularda "A" ile kodlanmıştır. Bir diğeri önce Dışişleri Bakanı daha sonra da Başbakan görevinde bulunmuş kişidir. Bulgularda "B" ile kodlanmıştır. Bir diğeri ise "C" ile kodlanmış, sadece Dışişleri Bakanlığı görevinde bulunmuş kişidir. Son iki kişi ise Kültür Bakanlığı görevinde bulunmuş "D" ve "E" ile kodlanmış kişilerdir.

Araştırma bulgularını elde etme sürecinde, tablo-1'de görülebileceği gibi, siyasetçilerden derlenmiş yetmiş bir adet söyleme ulaşılmıştır. "A", "C", "D" ve "E" kodlu siyasetçilerin

söylemleri araştırma kapsamında yapılacak analizin dışında tutulmuştur. Bu durumun iki temel gerekçesi vardır. Bunlardan biri, kültürel diplomasi tanımını yapacak sayıda söylemin olmamasıdır. İkinci neden ise söylemlerin daha çok kültürel diplomasi uygulama biçimi üzerine yoğunlaştığı şeklindeki araştırmacı görüşüdür.

Araştırma bulgularına göre, kültürel diplomasi kavramsal olarak tanımına aracılık edecek siyasetçi unvanlı kişi sayısı birdir. Bahse konu kişi tablo-1’de görüldüğü gibi elli dokuz söylem sayısı olan “B” ile kodlanmış kişidir. Bu söylemlerin bölümlere ayrılmasından sonra elde edilen bulgulara göre söylemler, üç ayrı unsur etrafında toplanmıştır. Bu unsurlar, kendi aralarında sahip oldukları söylem sayılarının çokluğuna göre; “kültür”, “tarih” ve “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi” şeklinde sıralanmıştır. Araştırma bulgularına göre “kültür” kelimesinin, sanatı da kapsayan boyutu ile kullanıldığı tespit edilmiştir. Kültür kelimesinin; “aydınlar ile aydınları ve halk ile halkı bir araya getirmek”, “kültürümüz ile tanıştırmak”, “iki yönlü etkileşim kurmak”, “tanıtmak ve tanımak” ve “gönülden gönüle konuşmak” gibi ifadelerle vurgulandığı şeklinde bulgular elde edilmiştir. Tarih kelimesi ile “özne olmuş bir milletin temsilcisi olmak”, “tarihimizi tanıtmak ve öğretmek”, “geçmiş mirasın paylaşılması ve geleceğe nakledilmesi” gibi ifadelerin ele alındığı görülmüştür. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi unsuru ise “öğretilmesi”, “etki alanının yaygınlaştırılması”, “stratejik bir unsur olması” ve “ses bayrağı olması” gibi ifadelerle pekiştirilmiştir.

3.2. Bürokrat İken Kültürel Diplomasi Çalışmaları İçinde Bulunmuş Kişilerin, Söylemleri Analiz Edildiğinde Kültürel Diplomasi Kavramı Tanımına Yönelik Bulgular

Araştırma bulgularına esas söylemlere kaynaklık edecek bürokratlar, Yunus Emre Enstitüsü başkanlığı görevini yapmış kişidir. Yunus Emre Enstitüsü (YEV, 2007) ve Yunus Emre Enstitüsü Bültenleri incelendiğinde bulguların elde edildiği dönemde söylem sayısının, analize yeterli olacağı görüşü ile bir kişinin başkanlık görevi dönemindeki söylemleri esas alınarak ortaya konulmuştur. Bulguların tasnifini ve analiz sürecini kolaylaştırmak için bahse konu kişi tablo-2’de görüldüğü gibi biri “G” ile kodlanmıştır.

Tablo-2: Bulgu ve analize esas bürokratlar, kod ve derlenen söylem sayısı tablosu

Görevi	Kodu	Derlenen söylem sayısı
Yunus Emre Enstitüsü Başkanı-2	G	123

Bulgu ve analize esas “G” kodlu bürokratin söylem sayısı tablo-2’de görüldüğü gibi yüz yirmi üç adettir. Araştırmacılarca, veri toplama araçlarından elde edilen bürokrat söylemlerinin niteliği ve niceliği değerlendirilmiştir. Araştırma örneklemindeki bürokrat söylemlerinin, kültürel diplomasi tanımını yapmaya esas olacak söylem içeriği ve söylem sayısı bakımından yeterli nicelik ve nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu kapsamda yapılan analize göre Yunus Emre Enstitüsü Başkanlığı yapmış “G” kodlu kişinin söylemleri dört bölüme ayrılmış kavramlar etrafında şekillenmiştir. Bu kavramlarla ilişkili söylem sayılarının en çoktan en aza doğru; “kültür”, “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi”, “sanat” ve “tarih” ifadeleri etrafında toplandığı görülmüştür.

Bu bağlamda “kültür” kavramı; “tanıtılan ve tanınan”, “üretilen”, “anlatılan”, “değişim yapılan”, “ortak kültür olması”, “bağları güçlendirmesi”, “ön yargıları yıkması”, “paylaşma” gibi genel boyutu ile “iki tarafla olumlu ilişki oluşturma” ifadeleri ile pekiştirilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kavramı ise; “dil tanıtımı”, “Türkçe öğretimi” ve “Türkçenin etki alanının yaygınlaştırılması” gibi ifadeler ile vurgulanmıştır. Sanat kavramı etrafında oluşan bütünlük “kadim”, “olumlu imajı yükseltmek” ve “milletleri yaklaştırmak” gibi ifadeler ile pekiştirilmiştir. Tarih kavramının vurgulandığı ifadeler de; “Türkiye’yi ve tarihini bilen”, “geçmiş, günümüz ve gelecek görünümüleri” ve “entelektüel ve bürokratik kitle oluşturma” şeklindedir.

3.3. Araştırmacılara Göre Kültürel Diplomasi Kavramı Tanımına Yönelik Ortaya Konulan Bulgular

Araştırmacılar tarafından kültürel diplomasi kavramı tanımının yapılabilmesi için, araştırma kapsamındaki bulgular ve yapılan analizler üzerinden ayrı bir bulgu elde etme ve analiz süreci gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki siyasetçi ve

bürokrat söylemleri ile doküman analizinde elde edilen bulgu ve bunların yeniden analizleri ile bir bütün oluşturulmuş ve kültürel diplomasi tanımı yeniden yapılmıştır.

Buna göre söylemlerin ve doküman analizinde elde edilen bulgular sonucunda dört ana bölüm elde edilmiştir. Bu bölümler çoktan aza doğru şöyle sıralanmıştır; “kültür”, “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi” “sanat” ve “tarih”tir. Buna göre “kültür” kavramı daha çok; “karşılıklı etkileşimi”, “tanınma ve tanımayı”, “anlama” gibi ifadeler üzerinden ele alınmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kavramı ise daha çok; “öğretimi”, “etki alanının genişletilmesi”, “ses bayrağı olması” ve “köprü olması” gibi ifadelerle pekiştirilmiştir. Sanat kavramının pekiştirildiği ifadeler; “kadim dostluğu geliştirecek olması” ve “köprü olması” şeklindedir. Tarih kavramı ile de “Türkiye’nin geçmişten beri ortaya koyduğu birikimi” ve “günümüz yansımalarının görünümü” ele alınmıştır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında, kültürel diplomasi tanımına esas olacak ve siyasetçilerce ortaya konulmuş söylem sayısı yetmiş bir adettir. Bürokratların toplam söylem sayısı ise yüz yirmi üçtür. Siyasetçi ve bürokratların söylem sayısının toplamı ise 194’tür. Araştırma örneğinde yer alan beş ayrı siyasetçiden sadece biri ve Yunus Emre Enstitüsü başkanlığı yapmış iki kişinin derlenen söylemleri; hem nitelik hem de nicelik olarak kültürel diplomasi tanımı yapmak için yeterli görülmüştür. Araştırma kapsamında kültürel diplomasi tanımı üç farklı tanımı yapılmıştır. Kültür diplomasisinin bu üç ayrı tanımından biri, araştırma kapsamında yer alan siyasetçi söyleminin analizinde elde edilen tanımdır. İkincisi ise, araştırma kapsamındaki bürokratin söyleminin analizinde elde edilen tanımdır. Üçüncüsü de araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından elde edilen tanımdır. Bahse konu tanımlar şöyledir:

Siyasetçi iken kültürel diplomasi çalışmalarında bulunmuş “B” kodlu Ahmet Davutoğlu adlı kişinin söylemleri analiz edildiğinde, kamu diplomasisinin bir alt aracı olan kültürel diplomasi kavramının tanımı şöyle yapılabilir: “Kültür, tarih ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini esas alan; tanıma ve tanışmaya dayanan, kaynaşmaya uzanan dostluk ve kardeşlik köprüleri kurma işidir”.

Bürokrat iken kültürel diplomasi çalışmalarında bulunmuş “G” kodlu Hayati Develi adlı kişinin söylemleri analiz edilmiştir. Buna göre kamu diplomasisinin bir alt aracı olan kültürel diplomasi kavramının tanımı ise şöyledir: “Kültür, Türkçenin yabancı dil olarak

öğretimi, sanat ve tarih yolu ile temsil etme, tanıtma, tanışıklık kurma, yaklaştırma, olumlu ilgi ve algı oluşturma, gönül ve dostluk köprüleri inşa etme işidir”.

Araştırmacılar Ülker, Çobanoğlu ve Çakmak’a göre kamu diplomasisinin bir alt aracı olan kültürel diplomasinin tanımı: “Kültür, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, sanat ve tarih birikimlerinin, karşılıklı etkileşimini esas alan; tanışma, dostluk ve gönül köprüleri inşa etme ile sonuçlanması beklenen faaliyetler bütünüdür”.

Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre bir kısım önerilerde bulunulmuştur. Bunlar: Alanda, Türkiye örneğinde yapılan akademik çalışmaların kapsamı sınırlıdır. Bu husus da dikkate alınarak, Türkiye’nin kültürel diplomasi faaliyetlerini daha etkin ve işlevsel bir biçimde yerine getirilmesine aracılık edecek yaygınlık ve derinliği olan yeni akademik çalışmaların yapılması yerinde olacaktır. Bu akademik çalışmaların, öne çıktığı değerlendirilen şu konu ve başlıkları da içerebileceği düşünülmektedir: Kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi arasındaki ilişki. Kültürel diplomasinin uygulama araçları ve bunların işlevselliği ve etkinliği. Kültürel diplomaside hedef kitle ve stratejiler. Farklı kültürel diplomasi uygulamaları ve bunların karşılaştırılması, medya ve marka oluşturma temelli diplomasi araçları.

KAYNAKLAR

- Agostinelli, M. & Alexandra, C. (2012). *Cultural diplomacy and the concept of the other the international conference on cultural diplomacy&the UN*, New York & Washington, D.C.
- Richard, A. J. & Nye, J. S. (2007). *CSIS Commission on smart power: a smarter, more secure America, center for strategic and international studies*, The CSIS Press: Washington.
- Arslan, Y. (2014). *ABD ve İngiltere’de kamu diplomasi uygulamalarının karşılaştırmalı analizi*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bursa
- Ateş, Ş. (2018). *Başkanın mesajı*. <http://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/baskanin-mesaji> adresinden erişilmiştir.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknik ve örnek çalışmalar*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yönetmeleri*. (Geliştirilmiş 11. Baskı). Ankara: Pagem Akademi.
- Cummings, M., J. (2003). *Cultural diplomacy and the United States government: a survey*, Washington: Center for Arts and Culture.

- Cull, N. J. (2010). *Public diplomacy: seven lessons for its future from its past*, Place Branding & Public Diplomacy, Vol. 6, Issue.1.
- Cull, N. J. (2011). *USIA: Gone but not forgotten*, <http://www.layalina.tv/Publications/Perspectives/NicholasCull.html> adresinden erişilmiştir.
- Davutoğlu, A. (2010). *Açılış konuşması* http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-_diplomatik-etkinligimizi-arttirirken-kulturel-etkinligimizi-de-en-uzak-cografyalara-kadar-yayacagi.tr.mfa adresinden erişilmiştir.
- Davutoğlu, A. (2013). *Yunus emre bülteni*. Sayı 16, Nisan, Ankara: Yunus Emre Enstitüsü Yayınları.
- Develi, H. (2014). *Türkiye'nin kültürel diplomasi stratejisi ve Yunus Emre Enstitüsü*. Bilim ve Sanat Vakfı Bülteni, Sayı: 85.
- Ekşi, M. (2014). *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Graf, T. (2012). *The role of cultural diplomacy in China-EU and muslim-us relations: an empirical analysis of public perceptions*. The ICD Annual Conference on Cultural Diplomacy. Berlin, Germany.
- Griffiths, M., O'Callaghan, T. & Roach, S. C. (2014). *International relations: the key concepts*. (3. edition). Lonra: Routledge–KeyGuides, London and Newyork.
- Heller, K. S., & Persson, L. M. (2009). *The Distinction Between Public Affairs and Public Diplomacy*, London: Routledge Handbook of Public Diplomacy.
- Keohane, R. O. & Nye, J. S. (2001). *Power and interdependence*, (4. baskı). New York: Addison Wesley Longman.
- Kalın, İ. (2011). *Soft power and public diplomacy in Turkey*. Perceptions, Journal Of International Affaris, SAM, Center for Strategic Resourch, Republic of The Minister of Foreiner Affaire, Autumn 2011, Volume XVI, Number 3. Ankara.
- Kalın, İ. (2012). *Kamu diplomasisi koordinatörlüğü II. dış politika çalıştayında yapılan konuşma*, Mardin Artuklu Üniversitesi, 09.06.2012. Mardin.
- Kurtuluş, B. (2014). *21. Yüzyılda değişen kamu diplomasisi anlayışının Türk dış politikasına yansımaları*. İstanbul üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul.
- Manheim, J. B. (1993). *The war of images: strategic communication in the gulf conflict*, The Political Psychology of the Gulf War. Leaders, Publics and the Process of Conflict. Ed: Stanley A. R. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press,
- Mark, S. L. (2010). *Rethinking cultural diplomacy: the cultural diplomacy of New Zealand, the Canadian federation and quebec*, Political Science 62 (1) 62–83, Wellington.

- Nye, J. S. (1990) *Bound to lead: the changing nature of American power*. New York: Basic Boo
- Nye, J. S. (2008). *Public diplomacy and soft power*, Public Diplomacy in a Chaning World. (Special Editors) of This Volume: Geoffrey Cowan,
- Nye, J. S. (2005). *Yumuşak güç: dünya siyasetinde başarının yolu*, Çev. Rayhan İnan Aydın. Ankara: Elips Kitap.
- Özkan, A. & Öztürk, E. T. (2012). *Kamu diplomasisi*. İstanbul: TASAM Yayınları.
- Riordan, S. (2005). *Dialogue – based public diplomacy: a new foreign policy paradigm?*. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations, Ed. Jan Melissen, Palgra ve Macmillan, New York.
- Sezgin, İ. (1994). *Mesleki ve teknik eğitimde program geliştirme*, Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Signitzer, B. & Coombs, T. W. (1992). *Public relations and public diplomacy: conceptual convergences*. Public relations review, Volume 18, Issue 2.
- Snow, N. (2009). *Rethinking public diplomacy, routledge handbook of public diplomacy*. Ed. Snow N. & Taylor P. M. New York: Routledge Press.
- Tomic, D. (2011). *Cultural diplomacy as a political tool of european integration*, UDC 341.7/.8:000(4), Banja Luka.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2015). *Kamu diplomasisi*, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52a5c21d3424c1.87551935 adresinden erişilmiştir.
- Walter, Roberts R. (2007). *What is public diplomacy? past practices, present conduct, possible future, mediterranean quarterly*. 18:4 DOI 10.1215/10474552-2007-025 Copyright 2007 by Mediterranean Affairs, Inc.
- Wiseman, G. (2010). *Polylatéralism: diplomacy's third dimension, public diplomacy magazine*. (1. summer).
- YEV. (2007), *Vakıf kanunu* : 26526 resmi gazete 'de yayınlanan 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı Yunus Emre Vakfı kanunu. <http://yee.org.tr> adresinden erişilmiştir.
- YEV. (2015). *Vakıf yönetimi*. <http://www.yee.org.tr/tr/vakifyonetimi>. <http://yee.org.tr> adresinden erişilmiştir.
- Yılmaz, S. (2012). *Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'nde kamu diplomasisi ve güç projeksiyonu, kamu diplomasisi*. Ed.: Özkan, A. & Öztürk, T.E. İstanbul: TASAM yayınları.